

Шевчук О.М.

Національний університет

«Юридична академія України імені

Ярослава Мудрого», асистент

кафедри адміністративного права та

адміністративної діяльності

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ У СФЕРІ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Домінуючою тенденцією розвитку наркотичних проблем в Україні є постійне збільшення зареєстрованої кількості хворих на наркотичну залежність та зростання незаконного обігу наркотичних засобів [1].

Відповідно до ч. 1 ст. 55 і ч. 2 ст. 124 Конституції України кожному гарантується право на оскарження в судах, юрисдикція яких поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [2]. Це означає, що практично будь-які дії і рішення суб'єктів забезпечення державного контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин можуть бути оскаржені в суді. Саме на суд як орган судової влади суспільство і держава покладають особливу відповідальність за правильне застосування законів, за сприяння дотриманню режиму законності. Суд, крім правосуддя, здійснює також і функцію судового контролю.

Судовий контроль – це комплексне правове явище, яке відображає як основні риси судової влади, так і ознаки юрисдикційної діяльності органів держави. В сучасній адміністративній науці термін судовий контроль в управлінні – це заснована на законі діяльність судів з перевірки правомірності актів і дій органів управління, їх посадових осіб по відношенню порушених права, а в необхідних випадках – застосування до цих суб'єктів правових санкцій [3, с. 277]. Судовий контроль в Україні здійснюється системою судів загальної юрисдикції. Механізм такого контролю спрацьовує внаслідок оспорювання фізичними або юридичними особами законності рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Суди, у свою чергу, здійснюють контрольні повноваження у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин шляхом перевірки законності діяльності органів управління через розгляд у судових засіданнях справ, віднесених до їх юрисдикції. При цьому у сфері обігу

наркотичних засобів та психотропних речовин більшість справ у цьому випадку розглядатимуться в адміністративному суді, адже обов'язковим елементом адміністративно-правових відносин виступає держава (або органи держави від її імені). Судовий контроль виступає видом державного контролю в аналізованій сфері і означає здатність і можливість впливу держави на поведінку людей та суб'єктів забезпечення контролю над обігом наркотичних засобів та психотропних речовин через органи судової влади.

Судовий контроль щодо реалізації прав громадян у сфері обігу наркотичних засобів є особливим видом діяльності судів різних юрисдикцій, який полягає у прямій або опосередкованій перевірці правомірності державно-управлінських рішень, складає сутність справи або супроводжує розгляд і розв'язання окремих правових спорів, і наслідком якого можуть бути відновлення порушеного режиму законності, забезпечення охорони суспільних відносин та поновлення порушених прав суб'єктів різноманітних правовідносин.

Саме такий контроль в сучасних умовах є одним з найважливіших засобів захисту прав і свобод людини у сфері обігу наркотичних засобів. Слід стверджувати, що всі дії і рішення, що зачіпають і порушують права і свободи громадян (за винятком прямо встановленого законом), підлягають судовому оскарженню відповідно Конституції України [2], Закону України «Про звернення громадян» [4] і Закону України від 15.02.1995 р., № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» [5], Кодексу адміністративного судочинства України [6]. Усе це є свідомим підвищенням ролі судів у забезпеченні прав та свобод людини і громадянина та дало можливість з'ясування єдиного механізму судового захисту для всіх без виключення громадян України, іноземців та осіб без громадянства тощо.

Судовий контроль у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин – це заснована на законі діяльність судів щодо перевірки правомірності актів і дій органів виконавчої влади, їх посадових осіб у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин із застосуванням відповідно до закону правових санкцій.

Зміст судового контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин полягає: 1) в оцінці судом правомірності: а) дій суб'єктів забезпечення такого обігу; б) дій їхніх посадових осіб; в) прийнятих нормативних актів і рішень; 2) у викритті порушень законності, обмеженні прав громадян і організацій, підприємств, установ, встановленні причин правопорушень; 3) вжитті заходів відносно порушених

прав і заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, що вчинили правопорушення.

Таким чином, судовий контроль у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин має застосовуватись у випадках незаконного порушення конституційних прав і свобод людини і громадянина у досліджуваній сфері чи при ускладненні їхнього доступу до правосуддя за скаргами останніх на конкретні порушення їхніх конституційних прав і свобод посадовою особою суб'єкта забезпечення державного контролю такого обігу при відмові в задоволенні клопотання чи частковому його задоволенні.

Особливості судового контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин полягають у наступному: він є пасивним, оскільки приводом для його здійснення є скарга або позов заінтересованої особи; предметом такого контролю є управлінські правовідносини, що виникають між суб'єктами адміністративного права, він здійснюється не систематично, а лише під час розгляду судом підвідомчих йому справ; він реалізується у чітко встановленому законом порядку; його вторинний характер полягає у тому, що у процесі реалізації судом контрольних повноважень, він не створює нових норм, а перевіряє законність вже існуючих; його альтернативний характер тлумачиться як можливість особи обрати судовий або адміністративний порядок захисту порушеного права; він є зовнішнім стосовно підконтрольних суб'єктів.

Визначено поняття судового контролю у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин – це вид державного контролю, що здійснюється органами судової влади у спеціальній процесуальній формі та полягає у перевірці правомірності рішень, дій або бездіяльності суб'єктів владних повноважень, юридичних осіб і громадян, за результатами якої приймається рішення про подальшу юридичну долю управлінського рішення та спосіб поновлення порушеного останнім права у сфері обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

1. Настюк В. Я. До проблеми обговорення національної стратегії України щодо наркотиків (на період до 2020 року) / В. Я. Настюк, О. М. Шевчук // <http://narko.gov.ua/kommarko/uk/publish/article/97356>
2. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відом. Верх. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Адміністративне право України: підруч. / Ю. П. Битяк, В. М. Гаращук, В. В. Богуцький [та ін.] – Х.: Право, 2012. – 624 с.
4. Про звернення громадян: Закон України 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Відомості Верховної Ради. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

5. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Закон Ук від 15. 02. 1995 р., № 60/95-ВР // Відом. Верх. Ради України. – 1995 10.– Ст. 60
6. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 06.07 № 2747-IV // Відом. Верх. Ради України. – 2005. – № 35– 37. – Ст. 4-